

se sanningen; till dem slöt sig efter hand ledande politiker, Jaurès, Poincaré, Waldeck-Rousseau. Den rättfärdighetens feber i vilken de äkta dreyfusarderna levde har bäst beskrivits av Léon Blum, tjugufem år senare den franska socialismens ledare. "När jag tänker tillbaka på den hetsigaste tiden under affären är detta mitt starkaste minne: varken för mig själv eller för mina vänner syntes det egna livet vara av betydelse; vi skulle utan minsta tvekan och framför allt utan minsta ansträngning ha offrat oss för det vi ansåg vara sanningen och rättvisan." Då segern var vunnen eller syntes nära började man betrakta "affären" som ett bevis för att det i grunden gick bra här i världen. I Roger Martin du Gard's lysande skådespel "Jean Barois" yttar en av huvudpersonerna efter Rennesprocessen: "Tänk på att om femtio år är Dreyfusaffären blott en obetydlig episod i striden mellan det mänskliga förnuftet och de lidelser som förblindar det, ett steg, inte mera, på mänsklighetens långsamma och underbara vandring mot något bättre." Förnuftsbron och framstegstanken lika väl som människoföraktet och antiintellektualismen fann eggelse i detta drama kring en enda människas skuld.

Den senaste boken i ämnet — så vitt jag vet den enda stora sammanfattningen sedan många år — är skriven av den engelske historikern Guy Chapman (*The Dreyfus Case*, Rupert Hart-Davis, 25 shilling). Liksom nästan alla böcker om Dreyfusaffären är den utomordentligt rolig; det är svårt att skriva torrt och tråkigt på detta underbara material. Den sakliga redogörelsen är utmärkt, även om den inte innehåller, eller kan innehålla, något nytt utom ett par diskutabla hypoteser. Chapman vill emellertid också hävda vissa teser. En av dem går ut på att den sammansvärjning av militärer och klerikaler om vilken dreyfusarderna ofta talade är en myt; någon systematisk och organiserad antisemitism eller militarism låg inte bakom domen och försvaret för domen. I huvudsak är denna Chapmans uppfattning säkerligen riktig. De många officerare som verkade för justitiemordet, utförde förfälskningar och bekämpade revisionskravet var inte sammansvurna, de handlade spontant om också lika, och de var och förblev i "god tro"; med nationalisterna och klerikaler förhöll det sig i huvudsak på samma sätt. Något nytt finns inte i Chapmans tes; den framfördes exempelvis redan av den förut nämnde lord Russell i hans brev om Dreyfusprocessen till drottning Viktoria, ett faktum som Chapman inte nämner.

Chapman vill också visa — i nära anslutning till den första tesen — att de radikala politikerna utnyttjade de brott och blamager som uppdagats för en kampanj mot kyrkan och armén; begränsningen av värnplikts-tiden, den republikanska kontrollen över officerskåren, de religiösa kongregationernas fördrivande och statskyrkans avskaffande blev resultat av den allians mellan altaret och svärdet som man ansåg sig ha avslöjat under "affären". Även denna tankegång innehåller utan tvivel åtskilligt riktigt, men knappast något nytt; det är den tes som Charles Péguy framlägger i mästerverket "Notre jeunesse": allt börjar med mystik och slutar med politik. Ett avgörande fel finns dock i Chapmans perspektiv. Han resonerar som om radikalerna exploaterat en fara för regimen som de inte trodde på för att förverkliga syften som de länge strävat till. I själva verket torde Combes, Briands och Jaurès segrande radikalism ha blivit starkt stimulerad av de vagt antirepublikanska tendenser hos armé, kyrka och nationalism som avslöjats under striden kring Dreyfus; de såg i militären och kyrkan en fara för regimen. I vad mån de hade rätt är det inte möjligt att nu med någon säkerhet utreda. Vi vet hur långt de segrande dreyfusarderna gick, inte hur långt antidreyfusarderna skulle ha gått om de segrat.

HERBERT TINGSTEN

Försvaret för ryska resan

Då svenska riksdagsmän nu reser i Ryssland på ryska regeringens inbjudan och i rysk regi föreligger, har vi gjort gällande, samma situation som om svenska delegater skulle resa till ett av Nazi-Tyskland erövrat Norge eller Danmark, kringförda av de tyska erövrarna och quislingar i deras tjänst. Parallellen blir särskilt slående genom att svenskarna i Ryssland välkomnas av en lettisk landsförrädare som numera är ordförande i Sovjets nationalitetsråd.

"Är denna jämförelse i allo riktig, då måste vi hålla med DN, att det här rör sig om något ganska avskyvärt", skriver Svenska Morgonbladet. Men tidningen anser inte jämförelsen vara riktig. Den anför två skäl häremot. Ryssland och de allierade västmakterna kämpade tillsammans under det andra världskriget mot Hitler, det är det första argumentet. Det ryska förtrycket, de ryska aggressionsplanerna och de ryska erövringarna — för att inte tala om det förhållandet att Tysklands angrepp mot Polen och därmed det andra världskriget var frukten av en tysk-rysk vänskapspakt — skulle alltså inte vara det väsentliga för bedömandet av kommunismen såsom likvärdig med nazismen; en väsentlig skillnad skulle ligga däri att Hitler anföll Ryssland och att detta land därför kom på de västallierades sida i kriget. Det är svårt att se ett uns av rimlighet i detta argument.

Svenska Morgonbladet anför också att den nuvarande ryska regimen "utgick från en diktatur som höll folket i ofrihet och tvångsbojor. Om tsarismens Ryssland var bättre än det nuvarande är möjligt, men kan diskuteras. Det gäller två våldsregimer som bytt plats." Tidningen tycks för tillfället ha glömt att den kommunistiska revolutionen utbröt i ett Ryssland där tsarväldet redan var avskaffat och som höll på att bygga upp en demokrati; vid de val som hölls ungefär samtidigt med den kommunistiska revolutionen fick kommunisterna motståndare majoritet, och det var mot denna demokratiska majoritetsregim som Lenins revolutionära aktion riktades. "När ryska revolutionen bröt ut" hyllades den av Hjalmar Branting, förklarar Svenska Morgonbladet; den hyllning som här omtalas gällde marsrevolutionen, medan Branting liksom andra svenska demokrater från början stod avvisande mot den bolsjevikiska regimen. Svenska Morgonbladets andra argument bygger alltså på ett rent missstag rörande det faktiska förloppet. Och alldeles bortsett härifrån: den ryska regimen blir varken mer eller mindre ohygglig därför att Ryssland sedan århundraden varit ett tyranni.